

Παιδαγωγοί και παιδαγωγική σκέψη στον ελληνόφωνο χώρο (18ος αιώνας- Μεσοπόλεμος)

Ενότητα 12: Η Παιδαγωγική στα Διδασκαλεία (20ός αι.)

Ο. Βαρβαρίδου, Σ. Λαΐνα
Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

«Μαράσλειο Διδασκαλείο Αθηνών και Αλέξανδρος Δελμούζος»

ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 19^{ος} αι.: Κοινός φόβος των εκπαιδευτικών, αλλά και του κόσμου ευρύτερα για μεταβολή της γλώσσας, από καθαρεύουσα σε δημοτική.
- 1916: κίνημα του Βενιζέλου και εδραίωση της δημοτικής γλώσσας στις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού.
- 1917: Προσπάθεια για συγγραφή νέων αναγνωστικών στη δημοτική.

- 1920: Επίσημη επιτροπή καίει τα νέα αναγνωστικά και επαναφέρει εκείνα της καθαρεύουσας.
- 1926: Δικτατορία του Πάγκαλου και συντηρητική στροφή στα πολιτικά πράγματα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Γεννήθηκε στην Άμφισσα το 1880.
- Σπούδασε αρχικά στην Αθήνα και στη συνέχεια στη Γερμανία.
- Δέχτηκε επιρροές από τους Γερμανούς παιδαγωγούς Berthold Otto, Hermann Lietz και Hugo Gaudig.
- 1908: διορίστηκε διευθυντής στο Παρθεναγωγείο του Βόλου, όπου εισήγαγε πρώτος τη δημοτική αλλά και τις αρχές του Σχολείου Εργασίας.
- 1910: υπήρξε ένας από τους ιδρυτές του Εκπαιδευτικού Ομίλου.
- 1917-20: ανώτατος επόπτης της Δημοτικής εκπαιδευσεως.

- 1923: αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Μαράσλειου Διδασκαλείου.
- 1926: απολύεται από το Μαράσλειο
- 1929-34 και 1936-38: διετέλεσε καθηγητής της παιδαγωγικής στη φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Απεβίωσε το 1956 στην Αθήνα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

- Δελμούζος, Α. [Το βιβλίο αυτό εγράφη με την πεποίθησιν ότι θα το διαβάσουν κάποτε] σαν *Παραμύθι*. Αθήναι: Εστία 1911.
- Δελμούζος, Α. (Σε συνεργασία με τους: Δ. Ανδρεάδη, Π. Νιρβάνα, Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Τριανταφυλλίδη και το ζωγράφο Κ.Μαλέα). *Αλφαθητάριο «Ο Ήλιος»*. Πρώτο μέρος. Αθήνα: Εστία 1919.

- Δελμούζος, Α. *Μαράσλειο και ζωή: Απάντηση σε μία κατηγορία* (αναδημοσίευση από τη «Δημοκρατία» 6-9 Ιουνίου 1925). Αθήνα: Α.Ι. Ράλλης και Σία 1925.
- Δελμούζος, Α. *Δημοτικισμός και παιδεία*. Αθήνα: Α.Ι. Ράλλης και Σία 1926

- Δελμούζος, Α. *Οι πρώτες προσπάθειες στο Μαράσλειο 1923-1926* (με τη συνεργασία του προσωπικού). Αθήνα: Δημητράκος 1929.
- Δελμούζος, Α. *Το Κρυφό Σκολειό 1908-1911*. Αθήνα: Collection de l' Institut Francais d' Athenes (Dirigee par Octave Merlier). Αθήνα: 1950.

-
- Δελμούζος, Α. *Μελέτες και Πάρεργα* (Έκδοση μετά το θάνατο του Δελμούζου). Τόμοι Α' - Β'. Αθήνα: 1958.

ΑΡΧΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

11/10/23: ο Δελμούζος αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Μαράσλειου Διδασκαλείου.

Εξασφαλίζει τρεις προϋποθέσεις:

- 1) ελευθερία στο προσωπικό και στο πρόγραμμα,
- 2) να γίνει τετρατάξιο και
- 3) να μην αρχίσει τον ίδιο χρόνο τη λειτουργία της η Παιδαγωγική Ακαδημία.
- Οι απόφοιτοι του διδασκαλείου: θα μπορούσαν να διδάξουν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Οι εισιτήριες εξετάσεις διεξάγονταν κάθε Νοέμβρη.

- Το προσωπικό παρουσίαζε ποικιλία, καθώς κοντά στους ικανούς υπήρχαν και ανίκανοι και ακατάλληλοι. Τα κριτήρια πρόσληψης ήταν τυχαία.
- ΚΟΙΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ: Η Φτώχεια. Βασική αιτία για αυτή την κατάσταση: δεν υπήρχε μια κοινή κατεύθυνση για όλους, ένας κοινός στόχος.
- Κοινός στόχος έπρεπε να γίνει η ουσιαστική μόρφωση, να θέλουν τα παιδιά να μάθουν.
- Έτσι: δίνουν πρωτοβουλίες στους μαθητές (π.χ. συζήτηση για τις ανάγκες της τάξης, για το πρόγραμμα)

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

- Κάθε τάξη είχε τη δική της επιτροπή που την αντιπροσώπευε στις συζητήσεις.
- Υπήρχαν οι αξιωματούχοι που ήταν υπεύθυνοι για τις ανάγκες του σχολείου.
- Κάθε 2-3 βδομάδες γινόταν μια γενική συνεδρίαση, όπου μαζεύονταν όλη η κοινότητα και συζητούσαν για τα επιμέρους προβλήματα, κρατώντας πρακτικά.
- Οι δάσκαλοι και η Διεύθυνση έχουν κυρίαρχη θέση, θέτουν τα όρια όπου πρέπει να τηρούνται για να διατηρείται η τάξη.
- Ως αποτελεσματική κίνηση κρίνεται η αρχή λειτουργίας συσσιτίου στο Διδασκαλείο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- 1. «Η παιδεία είναι ένα από τα πιο σπουδαία μέσα για την ατομική και τη συνολική προκοπή. Σκοπός της να υπηρετήσει και να κάμει καλύτερη τη ζωή του ανθρώπου» (σ. 34).
- 2. «Η παιδεία πρέπει να ετοιμάσει το άτομο για μια πολυμερή αυθυπαρξία, σωματική, οικονομική, πνευματική και ηθική» (σ. 36).
- 3. «Μορφώνω ένα άτομο θα ειπή δίνω μορφή στον ψυχικό του κόσμο, σε κάτι άμορφο ακόμα. Στο άτομο όμως δεν μπορούμε να δώσωμε αυθαίρετα όποια μορφή εμείς θέλομε , παρά μόνο να το βοηθήσωμε να πάρη με τον καιρό τη μορφή που ορίζουν όσα ζωντανά και διαλεχτά στοιχεία κλείνει μέσα του» (σ. 37).

«ΜΑΡΑΣΛΕΙΑΚΑ»

- 26/03/25: γίνεται μια συνεδρίαση εντός του Μαράσλειου, όπου η Ρ. Ιμβριώτη εξέθεσε τις απόψεις της σχετικά με τις μεθόδους διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας.
- Η Ιστορία που διδασκόταν ήταν: καθαρά εθνικιστική, γεγονοτολογική, ηρωική. Σύμφωνα με την Ιμβριώτη, αυτός ο τρόπος διδασκαλίας έπρεπε να ξεπεραστεί, έπρεπε να καλλιεργείται η ιστορική σκέψη του παιδιού να μπορεί να κρίνει και να μαθαίνει τον πολιτισμό ενός λαού σε βάθος.

Ιστορία του πολιτισμού κι όχι ιστορία του έθνους. Αυτή χωρίζεται σε τρεις κύκλους, σύμφωνα με την Ιμβριώτη και τον Αναγνωστόπουλο:

- Α) τον οικονομικό,
- Β) τον κοινωνικό και
- Γ) τον αισθητικό.

- Η Ιμβριώτη κάνει δυο «λάθη»:
 - α) Μιλάει για οικονομικές δομές, πράγμα που παρέπεμπε στον ιστορικό υλισμό και
 - β) θέτει το ερώτημα: *«Η Επανάσταση του '21 ήταν αυθόρμητη κίνηση ή μήπως προσπάθεια της αστικής τάξης να επηρεάσει και να παρακινήσει, έτσι ώστε να ηγεμονεύσει σ' έναν εθνικό χώρο;»*
- **Ετυμηγορία:** **«Προκλητικές δηλώσεις, ενάντια στο εθνικό συμφέρον και τη θρησκευτική αγωγή».**

- Οι εκσυγχρονιστές του διδασκαλείου κατηγορήθηκαν ότι καλλιεργούσαν λαθεμένες αρχές στους σπουδαστές, αλλά και ως υπεύθυνοι της πνευματικής τους βλάβης, η οποία κρινόταν ως μη αναστρέψιμη.
- Ο Δελμούζος κατηγορήθηκε για διατήρηση κρυφής ερωτικής σχέσης με τη Ρ. Ιμβριώτη, γεγονός που ενίσχυσε την πεποίθηση ότι αποδέχεται τις ερωτικές σχέσεις μεταξύ του προσωπικού και των μαθητών, κάτι μεμπτό και ηθικά απαράδεκτο. Όλοι σχεδόν τάσσονταν εναντίον τους, ακόμα και η εκκλησία.

- Ο Δελμούζος απειλεί με παραίτηση. Τελικά, τον Ιανουάριο του 1926 απολύεται μαζί με άλλους δημοτικιστές.
- **Αντωνακάκης:** Στην έκθεσή του δικαιώνει το εκσυγχρονιστικό έργο του Μαράσλειου, λέγοντας πως οι αντίλογοι είχαν υπερβολικές θέσεις. Παίρνει έτσι τα εύσημα από το Βενιζέλο, την *Αναγέννηση* και την Π. Δέλτα και κλείνει ο κύκλος των ανακρίσεων για τα Μαρασλειακά, το Δεκέμβρη του 1926.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Προσπάθησε να αντικαταστήσει την καθαρεύουσα με τη δημοτική. Έτσι αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Μαράσλειου.
- Δίνει πρωτοβουλίες στους μαθητές, έτσι ώστε να προσεγγίσουν το δάσκαλο και να τον εμπιστευτούν.
- Πιστεύει στον καθολικό ανθρωπισμό και στην εθνική μόρφωση του ανθρώπου.
- Υποστηρίζει τις προτεινόμενες-προοδευτικές μεθόδους διδασκαλίας της Ιμβριώτη, ριψοκινδυνεύοντας ακόμα και τη θέση του.
- Ένας δημοτικιστής, ένας παιδαγωγός που θέτει σε απόλυτη προτεραιότητα τη μόρφωση και την πρόοδο του ελληνικού λαού.

Βιβλιογραφία

- Αντωνίου, Χρ., 2011. *Παιδαγωγοί και Παιδαγωγική στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΠΑΤΑΚΗΣ.
- Δελμούζος Α., 1929. *Οι πρώτες προσπάθειες στο Μαράσλειο 1923-1926*. (με τη συνεργασία του προσωπικού). Αθήνα: Δημητράκος.
- Ρεπούση Μ., 2012. *Τα Μαρασλειακά 1925-1927*. Αθήνα: ΠΟΛΙΣ.

-
- Τερζής Ν., 2006. *Η παιδαγωγική του Αλέξανδρου Π. Δελμούζου Συστηματική εξέταση του έργου και της δράσης του*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη α.ε. 2006.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Κοντοβά
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

